

IOAN, CAP. 15 (CUVÂNTAREA DE DESPĂRȚIRE, A DOUA PARTE) LA PĂRINȚII APOSTOLICI

RĂZVAN POPA
Teologie Pastorală anul II

I. Introducere

Lista cărților Noului Testament a fost încheată în perioada Părinților Apostolici, și definitivată la finalul secolului IV. Textele erau bine cunoscute în comunitățile creștine primare și le regăsim astfel, în diverse moduri, în scrierile Părinților Apostolici (ele devenind astfel un vector de transmitere a lor către generațiile următoare).

Numeroase studii și lucrări tratează scrierile Părinților Apostolici în raport cu texte din Noul Testament, în special din punct de vedere filologic, iar analizele sunt individuale. Consider că studiile comparative simultan între mai multe scrieri ale Părinților Apostolici și texte ale Noului Testament sunt relativ puține.

Lucrarea de față se vrea un mic studiu (axat pe mesajul duhovnicesc, nu pe elemente filologice) care să arate un exemplu concret al felului în care Părinții Apostolici cunoșteau și foloseau texte din Noul Testament în scrierile lor. M-am oprit la *capitolul 15* din *Evanghelia după Ioan* și, după o scurtă exegeză a acestui text evanghelic, voi căuta o concordanță (sau discordanță) în utilizarea mesajului din *In 15* în lucrările patru autori apostolici: *Epistola către Corinteni* (Sf. Clement Romanul), *Epistola către Filipeni* (Sf. Policarp al Smirnei), *Epistola către Diognet, Păstorul* (Herma). De menționat că acest capitol nu apare folosit integral în aceste 4 lucrări, fiecare dintre ele referențind (direct sau indirect) doar câteva versete din *In 15*.

II. Scurtă tâlcuire la *Ioan 15*

Capitolul 15 din *Evanghelia după Ioan*, face parte din *Cuvântarea de despărțire* a Mântuitorului dinaintea pătimirilor Sale, pericopă care se citește în Joia Mare (la Denia celor 12 Evangheli) și la *Evanghelia de obște* pentru un Mucenic (v17-27).

Cuvântarea de despărțire a Mântuitorului este prezentată de Sf. Ev. Ioan în capitolele 13-17 ale *Evangheli*ei al sale. Ea este precedată de momentul spălării picioarelor (exemplu de smerenie și slujire pentru Apostoli), apoi enunțarea noi Legi (cea a iubirii) și prevestirea lepădării lui Petru; urmează cuvântarea propriu-zisă, în două părți: capitolul 14 (*prin Iisus îl cunoaștem pe*

Tatăl, Făgăduința Duhului Sfânt, și o încheiere¹³⁶) și 15 (tema roadelor și a iubirii, ura lumii și promisiunea Mângâietorului¹³⁷), apoi vestirea prigonirilor viitoare, dar și ajutorul Mângâietorului și întristările care se vor preschimba în bucurii (cap. 16); la finalul cuvântării (cap. 17), Iisus se roagă pentru Sine, pentru apostoli și pentru toți care vor crede în El¹³⁸.

Sf. Ioan Gură de Aur, în omiliile sale la *In 15*, își structurează predica sa urmând planul acestui capitol¹³⁹:

1. Pilda viței de vie și a Lucrătorului, care arată și desăvârșita egalitate a Tatălui cu Fiul (15, 1-5);
2. Hristos le spune despre roade, poruncile Sale, iubire, explicându-le pe înțelesul lor (15, 6-11);
3. Nu se poate separa iubirea lui Dumnezeu de iubirea aproapelui (15, 12-16);
4. Iisus Hristos în mângăie și încurajează pe Apostolii săi (15, 17-25);
5. Făgăduința Duhului Sfânt pe care-L trimite Fiul ca și Tatăl (15, 26-27).

Pe lângă scopul, să spunem, imediat al acestor cuvinte ale Sale (acela de a-i încuraja sau, mai bine zis de a-i îmbărbăta, pe ucenici¹⁴⁰), Domnul Hristos le spune (și ne spune) ucenicilor care este voia lui Dumnezeu (*respectarea poruncilor Lui*), le arată dragostea lui Dumnezeu (*iubirea*), le spune că trebuie să rămână în El (*vița și mlădițele ei*) și să rămână uniți, în credință și învățătură (tot prin *vița și mlădițele ei*), să mărturisească credința și să înfrunte lumea (*ura lumii*), iar El nu-i va părăsi (tot prin *vița și mlădițele ei*) și Duhul Sfânt, Mângâietorul va fi cu ei. Cu alte cuvinte, ne spune nouă, celor de azi, ce înseamnă să fii *prieten* al lui Dumnezeu.

a) Vița și mlădițele

Sf. Vasile cel Mare, ne spune în Omilia a 5-a la Hexaameron despre vița de vie: „Rădăcina viței de vie, mlădițele de jur împrejur, pline de verdeață, se întind mult pe pământ [...]. Ți-i de ajuns să te uiți la vița de vie [...] ca să-ți aducă aminte de firea ta. Îți amintești negreșit de comparația făcută de Domnul! Domnul S-a numit pe Sine viță, pe Tatăl lucrătorul (*In 15,1*), iar pe cei sădiți prin credință în Biserică, pe fiecare din noi, i-a numit mlădițe (*In 15,5*); pe toți ne cheamă să aducem rod bogat, ca nu cumva, osândiți fiind ca nefolositori, să

---

¹³⁶ *In 14, 1-14, In 14, 15-24, respectiv In 14, 25-31.*

¹³⁷ *In 15, 1-17 și In 15, 18-27.*

¹³⁸ Tolmie, D. F. 1991. „The function of focalisation in John 13-17.” *Neotestamentica* (New Testament Society of Southern Africa) 25 (2): 273-287. <http://www.jstor.org/stable/43047990>.

¹³⁹ Sf. Ioan Gura de Aur. 2005. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad. diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român, p. 412-422.

¹⁴⁰ Știm că ucenicii erau tulburați și intristați. De asta Domnul Hristos le spune în *In 14.1a* ”să nu se tulbure inima voastră” și în *In 14.31b* ”sculați-vă, să mergem de aici”.

fim dați focului (*In 15,2,6*). Și Scriptura nu contenește a asemena pretutindeni sufletele oamenilor cu vița de vie”¹⁴¹.

Hristos ne este cale spre îndumnezeirea noastră prin Har și Se sălășluiește în noi prin Botez, dar noi trebuie să vrem să fim în El și El în noi. Dovada voinței noastre este în „faptele noastre, ca împlinire a poruncilor, sau a voinii Lui, în ceea ce se arată răspunsul iubirii noastre la iubirea Lui”¹⁴². În acest sens, vede părintele Staniloae, analogia viței: „cel ce crede, este în Hristos, sau are pe Hristos în sine de la Botez, aflându-se ca o mlădiță în viță și împărtășindu-se de viața Lui roditoare.”¹⁴³

Parabola viței de vie are și un caracter eclezialogic: relația dintre Biserica și Păstorul ei și *turma* credincioșilor - cine este desprins de viță (adică mlădița ruptă, cazută sau tăiată) este desprins de Hristos și de Biserica Sa și nu va avea viața veșnică¹⁴⁴. Îndemnul de a „rămâne întru Mine” (*In 15,4*) reprezintă chemare Domnului de a rămâne în Biserică și, în același timp, îndemn la unitatea de credință - „vița nu poate să aducă roadă singură” (*In 15,4*), deci nici *Biserica* (vița) nu-și poate împlini misiunea (*roadele*) fără creștinii adevărați (*mlădițele*) și nici creștinii nu vor avea roadele lor (faptele credinței) dacă nu sunt în Hristos, în Biserică și în învățătura cea adevărată.

Foarte importantă este acțiunea de *curățire* dar și starea de *curăție*. Cel ce curățește este Tatăl. Cum? Ne arată Sf. Ioan Gură de Aur și St. Teofilact al Bulgariei: prin *tăiere*, adică prin încercări și ispite prin care vor trece ucenicii (dar și noi, cei de azi), pentru că așa se vor întări și aduce *roadă bogată*.^{145,146} Primele versete ale cap. 15 sunt un argument în egalitatea desăvârșită a Tatălui cu Fiul: Tatăl este Lucrătorul (*15,1-2*) dar și Hristos curăță prin cuvânt (*15,3*)¹⁴⁷, iar Sf. Ioan Gură de Aur arată că deși Fiul este „vița” și Tatăl este Lucrătorul, această lucrare se referă la mlădițe (ucenicii și cei ce le vor urma), și nu la trunchi sau rădăcină¹⁴⁸.

b) Voia și porunca lui Dumnezeu

Care este voia lui Dumnezeu? Să rămânem în Hristos (*In 15,4*) și în iubirea Lui (*In 15,9*), să păzim poruncile Lui (*In 15,10*). De ce să facem voia

¹⁴¹ Pr Fecioru, D. 1986. *Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 17*. București: Ed. IMB al BOR.

¹⁴² Pr. Staniloae, Dumitru. 1993. *Iisus Hristos - lumina și îndumnezeitorul omului*. București: Ed. Anastasia, p. 72.

¹⁴³ *Ibidem*, p. 72.

¹⁴⁴ Segovia, Fernando F. 1982. „The Theology and Provenance of John 15:1-17.” *Journal of Biblical Literature* (Society of Biblical Literature) 101 (1): 115-128. <https://www.jstor.org/stable/3260444>, p. 121-122.

¹⁴⁵ Sf. Ioan Gura de Aur. 2005. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad. Diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român, p. 414.

¹⁴⁶ Sf. Teofilact al Bulgariei. 1998. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad. Diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român, p. 374-374.

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 375.

¹⁴⁸ Sf. Ioan Gura de Aur. 2005. *Op. cit.*, p. 414.

Lui? Ca să fim desăvârșiți precum Tatăl este desăvârșit (*Mt 5,48*), iar tot ce a spus Hristos ucenicilor să facă, el a dat mai întâi exemplul personal, pe care-l întărește acum și mai mult când este vorba despre voia și porunca lui Dumnezeu: „... după cum am păzit Eu poruncile Tatălui Meu și rămân în iubirea Lui” (*In 15,10b*).

Porunca este *iubirea*: „să vă iubiți unul pe altul” (repetată de două ori în *In 15, 12 și 17*), și nu oricum, ci până la sacrificiul suprem, așa cum a făcut Mântuitorul: „precum v-am iubit Eu” (*In 15,12b*) și Și-a dat viața pentru prietenii Săi. De remarcat o aparentă discrepanță între numărul poruncilor (la plural) din v10 și singularul din v12 (“porunca Mea”). Sf. Teofilact ne lămurește: „... socotesc, că pentru căci a tuturor poruncilor cuprinzătoare și cap este dragostea, se zice și *porunci și poruncă*”¹⁴⁹.

Dar Domnul Iisus nu le dă doar poruncă ucenicilor, ci le și arată că le este sprijin și că nu-i va lăsa, astfel încât, deși vor avea de înfruntat prigoane și necazuri pentru *numele Lui*, El „se va lega așa de strâns cu ei [...] precum este mlădița legată de butucul viei”¹⁵⁰. Și, ca un adevărat Învățător, le spune că toate faptele lor (*roada*) să le facă spre ”slava Tatălui” și să nu cadă în păcatul de a se mândri sau leveni datorită acestui sprijin a lui Hristos¹⁵¹. Sf. Nicolae Velimirovici ne arată același lucru: „Și El le amintește ucenicilor Săi de smerenie, spunându-le: Fără Mine nu puteți face nimic” (*In 15,5*)¹⁵².

c) Iubirea

F. Moloney consideră că tema centrală a cap.15 este *iubirea*¹⁵³. Pentru a argumenta concluziile sale, el propune o împărțire a planului *In 15* ca în tabelul următor¹⁵⁴. Mai mult, Moloney consideră că, de fapt, pentru o înțelegere mai bună, chiar și primele versete ale cap. 16, consituie o singură *unitate* cu capitolul 15¹⁵⁵.

---

¹⁴⁹ Sf. Teofilact al Bulgariei. 1998. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad. Diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român, p. 379.

¹⁵⁰ Sf. Ioan Gura de Aur. 2005. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad. Diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român, p. 416.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 146.

¹⁵² Sf. Nicolae, Velimirovici. 2000. *Predici*. Bucuresti: Sophia, predica a 21-a.

¹⁵³ Moloney, Francis J. fără an. „The structure and message of John 15,1-16,3.” *Biblical Studies.org.uk*. Accesat Ianuarie 07, 2022. https://biblicalstudies.org.uk/pdf/abr/35_35_maloney.pdf, p. 10.

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 10.

¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 1.

* Rămânerea în Iisus, viața cea adevărată. Lucrătorul este Tatăl (15, 1-5a)		* Lumea îi urăște pe Apostoli, pentru că nu L-au cunoscut pe cel ce L-a trimis pe Iisus (15,18-21)
* A rămâne vs. a nu rămâne în Iisus (15, 5b-7)	* Porunca iubirii reciproce, iubire care este mai presus de toate (15, 12-13) * Fundamentul acestei iubiri: ucenicii - Iisus - Tatăl. Fiul îi alege din lume, ei vor da roadă și tot ce vor cere de la Tatăl, în numele Fiului, vor primi (15, 14-16) * Repetarea poruncii iubirii, fixată și motivată în secțiunea anterioară, care este și <i>centrul</i> întreg capitolului (15, 17)	* Efectele acestei uri (15, 22-25)
* Rămânerea întru iubirea lui Iisus (15, 8-11)		* Prigonirile celor care nu-i cunosc pe Tatăl și pe Fiul (15, 26-16,3)

Astfel tema centrală a cap. 15 este *iubirea*, Sf. Ev. Ioan completându-o cu elementele contrastante ale rămânerii în Hristos (prin respectarea voii Sale) și ale depărtării de Hristos (ura lumii)¹⁵⁶. Iar această iubire trebuie înțeleasă așa cum ne arată Mântuitorul: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău [...] iar pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Lc 10, 27). Ce înseamnă a-L iubi pe Dumnezeu? Tot El ne învață că a-L iubi pe Dumnezeu înseamnă a-ți însuși și păzi poruncile Lui (*In 14,21*). Dar cum să-l iubim pe aproapele? Mai întâi, Hristos dă cea mai frumoasă definiție a aproapelui în pilda *Samarineanului milostiv* (Lc 10, 25-37), apoi în *Cuvântarea de despărțire*, ne spune, dând exemplul personal, că „mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi” (*In 15, 13*). Sf. Vasile cel Mare ne spune că, dacă noi trebuie să ne punem sufletul pentru cineva, înseamnă, de fapt, că în toate lucrurile noastre mici și mari, în toate relațiile noastre cu oamenii trebuie să arătam aceeași râvnă, lucrând „cu scopul bunei plăceri către Dumnezeu, și spre folosul fiecăruia”¹⁵⁷.

Sf. Teofilact, arătând dragostea lui Dumnezeu, scrie că Hristos îi încurajează pe ucenici: această dragoste a lui Lui pentru ei (și pentru noi) este permanentă și se manifestă, indiferent de încercările și prigonirile pe care le vor

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 10.

¹⁵⁷ Prof. Ivan, Iorgu D. 1989. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 18. București: Ed. IMB al BOR, p. 384.

suferi: și Hristos va pătimi, dar „dragostea Tatălui nu se împuținează”, tot așa faptul că vor veni necazuri (din pricina „numelui Său”) nu înseamnă că sunt mai puțin iubiți de Hristos¹⁵⁸.

d) Ura lumii

Ignoranța lumii este cauza urii și disprețuirii pe care ea, lumea, o arată către ucenicii (de ieri și de azi) lui Iisus. Mulți se laudă că-l cunosc și slăvesc pe Dumnezeu, dar nu-și dau seama de adevărata lor ignoranță când Îl resping pe Hristos ca adevăratul Dumnezeu și Împărat. Dumnezeu a descoperit lumii, prin Hristos, adevărurile și harul Său și cu cât se descoperă poporului Său (dar și lumii întregi) mai clar și mai deplin, cu atât mai mari sunt păcatele poporului Său (căruie i se adresează în primă instanță), dar și a celor care nu cred în El și nu-L iubesc. Dar Domnul îi păzește și întărește pe cei care vor primi botezul în numele lui Hristos și vor trăi în acest nume și muri pentru acest nume - Hristos le va mângâia suferințele celor ce suferă în numele Lui¹⁵⁹.

Ca de atâtea ori în timpul Său pe pământ, Hristos ne dă exemplul tuturor pentru ce trebuie să facem. Și în necazuri, El este primul care primește suferință („Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni.” (In 15,20))., așa cum ne arată Sf. Nicolae Velimirovici¹⁶⁰. Și tot el ne spune: „cel fel de prieteni sunt aceștia care nu sunt prinși de suferință, la gândul tuturor suferințelor prietenului lor, care aveau să vină? «Voi sunteți prietenii Mei!» (In 15,14), le-a spus Domnul¹⁶¹”.

Hristos i-a ales pe ucenici din răutatea lumii, și pentru că nu se mai împărtășesc de lucrurile ei, de aceea sunt urâți de lume. Și, tocmai pentru asta, ucenicii trebuie să se bucure, pentru că ei, prin această alegere se vor învrednici de *roada* cea bună, fundamental diferită de *roada* lumii¹⁶². Mântuitorul, vorbind către ucenici, prin lume se referă, în special, la poporul evreu, cel care-L va da spre pătimire și răstignire, arătând că, deși le-a vorbit prin profeți (“că M-au urât în zadar”), au văzut minuni și au auzit cuvintele Lui, ei nu L-au crezut în răutatea și aroganța lor¹⁶³. Astfel, nici ei, ucenicii, deveniți acum *prietenii* Domnului, nu vor fi tratați altfel, pentru că ei sunt în *numele Lui*. Domnul Hristos le prevește cele ce vor pătimi și ei, dar le aduce și alinare prin promisiunea prezenței Lui permanentă în ei („Rămâneți în Mine și Eu în voi”, „bucuria Mea să fie în voi”) și prin venirea Duhului Sfânt, Mângâietorul, pe care Fiul îl va trimite de la Tatăl. Dar, Hristos vorbește tuturor care sunt în El (adică în Biserica

---

¹⁵⁸ Sf. Teofilact al Bulgariei. 1998. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad. Diac. Băbuș, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român, p. 377-378.

¹⁵⁹ Henry, Matthew. 1706. *Matthew Henry's Concise Commentary on the Bible*. s.l.: s.n.

¹⁶⁰ Sf. Nicolae, Velimirovici. 2000. *Predici*. Bucuresti: Sophia, predica a 17-a.

¹⁶¹ *Ibidem*, predica a 17-a.

¹⁶² Sf. Teofilact al Bulgariei. *Op. cit.*, p. 382.

¹⁶³ Sf. Ioan Gura de Aur. *Op. cit.*, p. 422.

Lui) ca îndemn spre de a păstra adevărata învățătură, unitatea de credință și a Bisericii, și de a avea iubire pentru aproapele nostru (și vrăjmașii!).

III. Ioan 15 în opera Sfântul Clement Romanul

Ioan 15, 10: „*Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui.*”

Ep. către Corinteni XLIX,1: „*Cel ce iubește pe Hristos să facă poruncile lui Hristos.*”

Episcopul Sf. Clement Romanul¹⁶⁴ a avut o intensă activitate pastorală, dar din scrierile sale autentice doar una păstrat, o pistola către Corinteni. Lucrarea are o importanță practică, nu neapărat ca o expunere de credință, ci cu un scop pastoral concret: rezolvarea conflictului¹⁶⁵ izbucnit în Biserica din Corint și îndemnarea corintenilor la păstrarea credinței și la pace¹⁶⁶. Epistola a fost bine primită în Corint, ba mai mult a fost parte a cultului divin în întreaga Biserică.

Cercetătorul biblic, M.E. Boismard face o analiză a textului epistolei pentru a vedea în ce mod Sf. Clement s-a folosit de textul Evangheliei a 4-a, dar face și o comparație cu epistolele pauline (1 Cor.). El analizează câteva fragmente din epistolă cu fragmente din Evanghelia Sf. Ioan, Epistolele Sf. Pavel, dar și texte din Vechiul Testament. A găsit similitudini, dar și expresii specifice doar Sf. Ioan. Concluziile sale: textele studiate nu sunt citate exact din Evanghelie, Sf. Clement împrumutând uneori din ideile Sf. Ioan, ca simple aluzii; uneori, totuși există asemănări clare (el le zice „impresionante”) între Sf. Clement și Sf. Ioan: misiunea Apostolilor este continuarea misiunii lui Hristos, *iubirea* înseamnă împlinirea poruncilor, adevărul lui Dumnezeu ne purifică¹⁶⁷. Boismard spune că Sf. Clement nu citează textual nici din Sf. Ev. Ioan, nici din Sf. Ap. Pavel, și deci nu poate afirma că Sf. Clement l-a cunoscut pe Sf. Ioan¹⁶⁸. Analiza lui arată, într-adevăr că Sf. Clement nu citează din Sf. Ev. Ioan, dar consider că nu exclude faptul că Sf. Clement cunoștea textul Evangheliilor. Capitolul XLIX al epistolei clementine e considerat un *imn al iubirii*, și, cu toate că și Sf. Ap. Pavel propovăduiește dragostea frățească, creștină, Sf. Ioan

¹⁶⁴ Sf. Clement Romanul este unul din cei mai însemnați Părinți Apostolici; el ia cunoscut direct pe Sf. Apostoli. A fost episcop al Romei (al 4-lea, primul fiind Sf. Petru).

¹⁶⁵ O parte a comunității creștine din Corint, s-au revoltat împotriva clerului și au vrut să îndeparteze pe episcopi și diaconi. Era o faptă foarte gravă de respinge autoritatea episcopilor care au fost instituiți de Apostoli, lucru ce ar echivala cu respingere autorității lui Hristos, având în vedere că El le-a dat harul și autoritatea Apostolilor.

¹⁶⁶ Arhid. Prof. Dr. Voicu, Constantin. 2015. *Patrologie, vol. I*. Bucuresti: Ed. Basilica., p. 145-149.

¹⁶⁷ Boismard, M. E. 1948. „Clement de Rome et l'Évangile de Jean.” *Revue Biblique* (Peeters Publishers) 55 (3): 376-387. <http://www.jstor.org/stable/44090228>, p. 386-387.

¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 387.

este singurul care exprimă legătura dintre *iubire și respectarea poruncilor*¹⁶⁹. Putem deci, afirma, contrar celor spuse de Boismard, că Sf. Clement cunoștea învățăturile și scrierile Sf. Ioan - poate cea mai simplă dovadă este acest *inn al iubirii*, al cărui prim verset este un indemn în spiritul celor spuse de Sf. Ioan, în *In 15,10*: dovada *iubirii* de Hristos este respectarea poruncilor lui și aceasta va atrage și *iubirea* Lui către noi.

De ce era importantă *iubirea* pt Sf. Clement? Pentru că era soluția pentru tulburările din comunitatea creștină corinteană, pentru ca cei răzvrățiți să se pocăiască, ceilalți să le primească pocăința lor. Rugăciunea finală (cap. LIX-LXIII) a Sf. Clement, este o adevărată dovadă de dragoste părintească, pentru ca duhul unității și al bune înțelegeri să se revină în sânul comunității.

IV. Ioan 15 la Sfântul Policarp al Smirnei

Ioan 15, 12: „Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu.”

Ioan 15, 17: „Aceasta vă poruncesc: să vă iubiți unul pe altul.”

Ep. către Filipeni X,1: „Rămâneți, dar, în acestea și urmați pilda Domnului, «tari în credință și nemișcați, iubitori de frați, iubindu-vă unul pe altul», uniți în adevăr, așteptându-vă unul pe altul în bunătatea Domnului, nedisprețuind pe nimeni.”

Din scrierile Sf. Policarp¹⁷⁰, episcop al Smirnei, doar una a trecut testul timpului: *Epistola către Filipeni*. Scrisă ca un cuvânt de învățătură către comunitatea din Filipi, care-i solicitaseră să le trimită copii după epistolele primite de la Sf. Ignatie Teoforul, epistola, însoțind acele copii, conține sfaturi morale, pastorale și învățături împotriva ereticilor. Mesajul principal este de a se supune lui Hristos și de a păzi poruncile Lui.

Din epistolă, reiese punctul de vedere ale Sf. Policarp cu privire la unitatea de credință și unitatea Bisericii, atât locală (eparhie) cât și universală, a Bisericii ca întreg, pentru că toți împărtășesc aceeași credință în Dumnezeu¹⁷¹. Astfel, el le cere Filipenilor să trăiască un mod de viață creștin, autentic, punând accentul pe dragostea frățească și noțiunea de comunitate. Le expune și virtuți morale creștine, atrăgând atenția necesității de a se îndepărta de orice „de orice nedreptate, lăcomie, iubire de argint, vorbire de rău, mărturie mincinoasă” (II 2) - vedem, indirect, o legătură cu ideea de a nu fi în cele *ale lumii* (*In 15,19a*), adică răutatea lumii.

¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 384.

¹⁷⁰ Sf. Policarp a fost episcop al Smirnei (până în anul 156), fiind unul dintre Părinții Apostolici. Conform tradiției locale din Smirna, dar și a lui Tertulian, Sf. Policarp a fost hirotonit episcop de către Sf. Ev. Ioan (cf. Arhid. Prof. Dr. Voicu, Constantin. *Op. cit.*, p.170).

¹⁷¹ Pr. Prof. Mihoc, Ioan. 2015. „Elements of pauline pastoral anthropology in St. Polycarp of Smyrna.” *Analele Universității “Eftimie Murgu” din Reșița* II (2). http://analefssu.uem.ro/fileadmin/Acasa/2015-02/7_Mihoc.pdf: 48-58, p. 49.

Un alt element ce reiese din epistolă este *iubirea*, așa cum o găsim în special la Sf. Pavel¹⁷², dar și la Sf. Ev. Ioan. O găsim în foarte multe capitole (III 3, X 1-3, IV 2-3, V 2-3, VI 1)¹⁷³ manifestată ca dragoste față de Dumnezeu și, în același timp, ca dragoste de aproapele (de cei tineri, de văduve, de preoți și diaconi, de bătrâni). Cel mai pregnant îndemn al iubirii este în *X 1* („Rămâneți, dar, în acestea [...] iubitori de frați, iubindu-vă unul pe altul”), care cuprinde imperativul *rămâneți* care duce cu gândul la același *rămâneți* din *In 15 4a* și porunca (deci imperativ) lui Hristos din *In 15,12 și 17*.

Regăsim în epistolă încă un element din *In 15*, și anume acel al răbdării în suferințe asemenea lui Hristos¹⁷⁴, așa cum vedem în *VIII 2*: „Să fim, dar, următori ai răbdării Lui; iar dacă suferim pentru numele Lui, să-l slăvim pe El. Prin El Însuși ne-a dat această pildă și noi pe aceasta am crezut-o”. Cât de multă este asemănarea cu spusese Mântuitorului în *In 15 18-21*: „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume [...], de aceea lumea vă urăște.[...] Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni; [...] Iar toate acestea le vor face vouă din cauza numelui Meu [...]”!

V. Ioan 15 în Păstorul lui Herma

Ioan 15, 10: „Dacă păziți poruncile Mele, veți rămân întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui.”

Păstorul Pilda 5 59(6), 3: „Curățind, dar, păcatele poporului, le-a arătat lor cărările vieții, dându-le lor legea, pe care a primit-o de la Tatăl Său.”

Scierea *Păstorul*¹⁷⁵ lui Herma, încadrată ca formă și conținut în categoria *apocalipselor*, nu a avut parte de aceeași prețuire în decursul istoriei, trecând de la recunoaștere și apreciere (chiar socotită a fi inspirată), în sec. II și III, la aproape uitare spre finalul sec. IV. Totuși, Sf. Atanasie cel Mare o rânduiește între scrierile care trebuie citite catehumenilor¹⁷⁶. După A. Weiss, lucrarea, ca biografie a lui Herma, este o șansă aproape unică de a observa

¹⁷² *Ibidem*, p. 50.

¹⁷³ *Ibidem*, p. 50-52.

¹⁷⁴ *Ibidem*, p. 51.

¹⁷⁵ *Păstorul* este o operă din perioada Părinților Apostolici, scrisă undeva în a 2-a jumătate a secolului al II-lea, de Herma, fratele episcopului Romei, Pius (după mărturiile din *Canonul Muratori*).

¹⁷⁶ Pr. Fecioru, D., *Op. cit.*, p. 219.

creșterea și descreșterea umană, ca o mărturisire publică, și asta datorită faptului că Herma era creștin¹⁷⁷.

În comunitățile creștine primare, creștinul, odată curățat de felul lui de viață anterioară, trebuia să trăiască mai presus de păcat (ceea ce, așa cum știm, e imposibil). Exista și un puternic sentiment împotriva iertării păcatelor după botez, mergând până la excluderea păcătoșilor din rândurile Bisercii¹⁷⁸. Ferguson susține că *Păstorul* abordează tema iertării păcatelor de după botez și folosește pocăința în sensul ei „tehnic”¹⁷⁹.

Patrologul francez P. Henne, vede în a 5-a Pildă o adevărată hristologie (neregăsită în alte părți ale lucrării), contrar multor teologi¹⁸⁰. Ideile sale ar fi: în Pilda V 5,1-4 găsim o primă explicație hristologică, fără menționarea Fiul lui Dumnezeu¹⁸¹. Găsim și parabola viței de vie: Dumnezeu sădește via (adică poporul), și o curăță arătându-le cărările vieții - dacă Herma a citat din *In 15*, nu știm, dar nu putem să nu observăm similitudinile. Apoi, Pilda V 5,6 - 6,3 îl arată pe Fiul lui Dumnezeu în toată gloria și puterea Sa; El nu apare slujitor (sau inferior) Tatălui, ci în toată puterea Sa¹⁸². Dumnezeu a creat poporul său pe care l-a dăruit Fiului, apoi Dumnezeu a dat Legea, și Fiul o transmite poporului.

În *Părinți și Scriitori Bisericești vol I*, găsim o referință a *Păstorului* către *In 15, 10*. Este vorba de ideea că poruncile Fiului sunt și ale Tatălui (deci, așa cum spune Sf. Ioan Gură de Aur, „desăvârșita egalitate a Tatălui cu Fiul”¹⁸³). Regăsim și din nou acțiunea de curățire a viei de către Fiul, ceea ce ne duce, foarte ușor spre *In 15, 3*: „Acum voi sunteți curați, pentru cuvântul pe care vi l-am spus”.

---

¹⁷⁷ Weiss, Alexander. 2009. „Hermas’ ‘biography’: social upward and downward mobility of an independent freedman.” *Ancient Society* (Peeters Publishers) 39: 185-202. <http://www.jstor.org/stable/44079924>, p. 201-202.

¹⁷⁸ Ferguson, Everett. 1999. „Church Discipline.” În *Early Christians Speak: Faith and Life in the First Three Centuries*, de Everett Ferguson, 177-188. s.l.: ACU Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv1k3nq1f.19>, p. 180.

¹⁷⁹ *Ibidem*. p. 181.

¹⁸⁰ Henne, Philippe. 1990. „Véritable christologie de la ‘cinquième similitude’ du ‘Pasteur’ d’Hermas.” *Revue Des Sciences Philosophiques et Théologiques* (Librairie Philosophique J. Vrin) 74 (2): 182-204. <http://www.jstor.org/stable/44408009>, p. 182.

¹⁸¹ *Ibidem*, p. 184-196.

¹⁸² *Ibidem*, p. 196-197.

¹⁸³ Sf. Ioan Gura de Aur. 2005. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad. Diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român, p. 412.

VI. Ioan 15 în Epistola către Diognet

Ioan 15, 18: „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât.”

Ioan 15, 19: „Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște.”

Ep. către Diognet, VI 3 : „Sufletul locuiește în trup, dar nu este din trup; creștinii locuiesc în lume, dar nu sînt din lume.”

Ep. către Diognet, VI 5 : „Trupul urăște sufletul și-i poartă război, fără să-i fi făcut vreun rău,

*Epistola către Diognet*¹⁸⁴ a fost scrisă de un creștin, ca răspuns către un anume Diognet, la întrebările pe care acesta i le adresase despre creștini: Ce Dumnezeu adoră creștinii și de ce refuză închinarea la zei? În ce constă iubirea creștinilor? Dacă este religia adevărată, de ce a apărut așa târziu în lume?¹⁸⁵ Împărțită în 12 capitole¹⁸⁶, epistola constituie, prin conținutul ei doctrinar, o primă apologie creștină. Autorul răspunde rând pe rând întrebărilor lui Diognet:

- Creștinii nu adoră zeii păgânilor pentru că acești zei nu sunt altceva decât lemn, piatră sau metal. (1-2);
- Creștinii nu imită închinarea iudeilor, căci, deși este dată lui Dumnezeu, este copilărească și nevrednică de El. (3-4);
- O descriere a modului de viață creștin. Creștinii sunt pentru lume ceea ce sufletul este pentru trup - un principiu superior și dătător de viață (5-7). În (6) regăsim antiteza *creștin - lume*, redând fidel cuvintele Mântuitorului din *In 15, 18-19*;
- Creștinismul apare târziu pentru că Dumnezeu a dorit să-i facă pe oameni conștienți de condiția lor înainte de a le trimite Răscumpărătorul. (8-9);
- Îndemnul de a îmbrățișa noua învățătură, spre cunoașterea adevăratei bucurii. (10).

VII. Concluzii

Cuvântarea de despărțire nu este un discurs de adio propriu-zis, ci este, simultan, un *cuvânt de încurajare* (Iisus arată ucenicilor prin ce vor trece, dar El rămâne cu ei), și *imagine a celui ce cu adevărat îi urmează lui Hristos* (vița și mlădițele, curățirea, voia și porunca lui Dumnezeu, porunca iubirii și raportul dintre ucenici și lume, ura lumii) - foarte bine reliefat acest lucru în limba

¹⁸⁴ *Epistola către Diognet* este considerată o *perlă* a literaturii creștine din primele 3 secole, dar în același timp a fost necunoscută scriitorilor creștini din epoca patristică și cea medievală, fiind descoperită abia în secolul XIII.

¹⁸⁵ Arhid. Prof. Dr. Voicu, Constantin. 2015. *Patrologie, vol. I*. București: Ed. Basilica, p. 232-233.

¹⁸⁶ Ultimele două capitole aparțin de fapt altei lucrări, fiind adăugate, probabil din o eroare a copiștilor).

engleză, unde *In 13-17* sunt denumite prin *Pastoral Speech* (discurs pastoral, de îndrumare). Tema principală este *iubirea*.

Părinții Apostolici cunoșteau învățăturile Mântuitorului, transmise scrierile Noului Testament). Cu privire la *In 15*, lucrările patristice studiate, nu conțin citări textuale din acest capitol. Dar regăsim ușor elementele specifice (vița, porunca iubirea, lumea). Ele fac referire la învățăturile lui Hristos din *In 15*. Nu le regăsim întregal în toate; că fiecare a preluat elementele care serveau scopului scrierii: primii 3 autori arată ce înseamnă *a fi creștin* (unitatea Bisericii, iubire, poruncile Domnului și curățire), pe când cel de-al 4-lea arată ce înseamnă *a deveni creștini* (raportul *creștin-lume*).

VIII. Bibliografie

- Arhid. Prof. Dr. Voicu, Constantin. 2015. *Patrologie, vol. I*. București: Ed. Basilica a Patriarhiei Române.
- Boismard, M. E. 1948. „Clement de Rome et l'Évangile de Jean.” *Revue Biblique* (Peeters Publishers) 55 (3): 376-387. <http://www.jstor.org/stable/44090228>.
- Ferguson, Everett. 1999. „Church Discipline.” În *Early Christians Speak: Faith and Life in the First Three Centuries*, de Everett Ferguson, 177-188. s.l.: ACU Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv1k3nq1f.19>.
- Henne, Philippe. 1990. „Véritable christologie de la ‘cinquième similitude’ du ‘Pasteur’ d’Hermas.” *Revue Des Sciences Philosophiques et Théologiques* (Librairie Philosophique J. Vrin) 74 (2): 182-204. <http://www.jstor.org/stable/44408009>.
- Henry, Matthew. 1706. *Matthew Henry's Concise Commentary on the Bible*. s.l.: s.n.
- Moloney, Francis J. fără an. „The structure and message of John 15,1-16,3.” *Biblical Studies.org.uk*. Accesat Ianuarie 07, 2022. https://biblicalstudies.org.uk/pdf/abr/35_35_maloney.pdf.
- Pr. Fecioru, D. 1986. *Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 17*. București: Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- Pr. Prof. Mihoc, Ioan. 2015. „Elements of pauline pastoral anthropology in St. Polycarp of Smyrna.” *Analele Universității “Eftimie Murgu” din Reșița* II (2): 48-58. http://analefssu.uem.ro/fileadmin/Acasa/2015-02/7_Mihoc.pdf.
- Pr. Staniloae, Dumitru. 1993. *Iisus Hristos - lumina și îndumnezeitorul omului*. București: Ed. Anastasia.
- Prof. Ivan, Iorgu D. 1989. *Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 18*. București: Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

- Segovia, Fernando F. 1982. „The Theology and Provenance of John 15:1-17.” *Journal of Biblical Literature* (Society of Biblical Literature) 101 (1): 115-128. <https://www.jstor.org/stable/3260444>.
- Sf. Ioan Gură de Aur. 2005. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad.Diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român.
- Sf. Ioan Gură de Aur. 2016. *Părinți și Scriitori Bisericești, Vol. 15 (serie noua)*. Trad. Maria-Iuliana Rizeanu. București: Ed. Basilica a Patriarhei Române.
- Sf. Nicolae, Velimirovici. 2000. *Predici*. Bucuresti: Sophia.
- Sf. Teofilact al Bulgariei. 1998. *Comentar la Evanghelia de la Ioan*. Trad.Diac. Băbuț, Gh. Oradea: Ed. Pelerinul Român.
- Tolmie, D. F. 1991. „The function of focalisation in John 13-17.” *Neotestamentica* (New Testament Society of Southern Africa) 25 (2): 273-287. <http://www.jstor.org/stable/43047990>.
- Weiss, Alexander. 2009. „Hermas’ ‘biography’: social upward and downward mobility of an independent freedman.” *Ancient Society* (Peeters Publishers) 39: 185-202. <http://www.jstor.org/stable/44079924>.